

ราชบัณฑิตยสภา
กับโจทย์ใหญ่ของประเทศ

โดย

ประเวศ วะสี

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ราชบัณฑิตยสภามีหน้าที่หลักในการสร้างมาตรฐานวิชาความรู้ในสาขาต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง อาจเรียกการทำงานในหน้าที่นี้ว่า “เอาวิชาเป็นตัวตั้ง” ถ้ามองภาพใหญ่ของโลกและภาพใหญ่ของประเทศไทย จะเห็นโจทย์ใหญ่ของประเทศ โจทย์ใหญ่ของประเทศเป็นเรื่องที่มีผลกระทบใหญ่ สมควรที่คนไทยโดยทั่วไปให้ความสนใจ ทำความเข้าใจ และช่วยกันตอบโจทย์หรือทำการแก้ไขถ้าเรื่องนี้เป็นปัญหา

ราชบัณฑิตยต่างจากคนทั่วไป ที่น่าจะอยู่ในฐานะที่ทำความเข้าใจและตอบโจทย์ใหญ่ได้ดีกว่า เพราะล้วนเป็นผู้ทรงปัญญา

๑. การธำรงบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศคือโจทย์ใหญ่

ประเทศอิรัก ซีเรีย อัฟกานิสถาน ปากีสถาน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของประเทศที่ไม่สามารถธำรงบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศไว้ได้ เพราะเกิดความขัดแย้งรุนแรง แยกแยก เกิดการต่อสู้กันด้วยอาวุธต่อเนื่องยาวนาน เศรษฐกิจสังคมพังพินาศผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และมีผู้อพยพหลบภัยออกนอกประเทศจำนวนมากศาลอย่างที่เราเรียกว่าบ้านแตกสาแหรกขาด ดินแดนเหล่านี้เคยเจริญรุ่งเรืองมาก่อนอิรักกับซีเรียอยู่ตรงอารยธรรมเริ่มแรกที่เรียกว่าเมโสโปเตเมีย ส่วนอัฟกานิสถานกับปากีสถานก็อยู่ตรงอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุเหตุปัจจัยที่ผันแปรทั้งในประเทศและนอกประเทศทำให้ประเทศเหล่านี้ไม่สามารถธำรงบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศไว้ได้

ถ้าเปรียบเทียบกับระบบร่างกายจะทำให้เราเข้าใจดีขึ้น ร่างกายประกอบด้วยเซลล์และอวัยวะหลากหลายสุดประมาณ แต่องค์ประกอบทั้งหมดบูรณากันอย่างสมบูรณ์จึงเกิดดุลยภาพ เมื่อดุลยภาพก็ทำให้มีปรกติภาพหรือสุขภาพดีและความยั่งยืนหรืออายุยืน ความเจ็บปวดทุกชนิดคือการเสียดุลยภาพและถ้าเสียดุลยภาพมากก็จะตายหรืออายุไม่ยืน

เซลล์มะเร็งขาด “สำนึก” แห่งองค์รวม จึงทำตัวเป็นเอกเทศไม่บูรณาการกับระบบทั้งหมด ทำให้ร่างกายเสียดุลยภาพ จึงเจ็บป่วยอย่างยิ่งและอายุไม่ยืนยาว

ไม่ใช่มีเพียง๔ประเทศที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ที่ไม่สามารถชำระบูรณภาพและดุลยภาพไว้ได้ อาจเรียกว่าทุกประเทศมีปัญหาหรือมีความเสี่ยงต่อการไม่สามารถรักษาบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศไว้ได้ เพราะการพัฒนาปัจจุบันนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำขนาดหนัก ความเหลื่อมล้ำนำไปสู่ปัญหาสังคมนานาชนิตรวมทั้งความรุนแรง สหรัฐอเมริกามีความเหลื่อมล้ำสูงสุดในหมู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว จอห์นเซฟสตีกลิทซ์ นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบลเรียกว่าปรากฏการณ์ ๙๙:๑ คือการพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อคนร้อยละ ๑ เท่านั้น ความผันผวนทางอารมณ์ของคนอเมริกันที่แสดงออกในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี พ.ศ.๒๕๕๙ สะท้อนความเหลื่อมล้ำนี้

ความขัดแย้งและสงครามในตะวันออกกลางที่ดำเนินมาช้านานและขยายตัวมากขึ้น สะท้อนความซับซ้อนเรื่องดินแดน เชื้อชาติ ศาสนา เศรษฐกิจ บทบาท ของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะมหาอำนาจ การก่อการร้ายขยายตัว ความขัดแย้งเชิงอารยธรรมระหว่างโลก ตะวันตกและโลกอิสลาม๑๕๐๐ล้านคน เป็นเรื่องรุนแรงมาก และไม่มีทางยุติลงง่ายๆ แต่อาจลากจูงประเทศอื่นๆเข้าไปเกี่ยวข้อง

สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจเดียวในโลกกำลังหวั่นเกรงจีนซึ่งกำลังแข่งขันมาและต้องการหาพวกที่จะสกัดกั้นจีนอันเป็นไปได้ยาก ตามปรกติเมื่อมหาอำนาจเก่าถูกทำลายด้วยมหาอำนาจใหม่มักจะเกิดสงครามใหญ่ อเมริกาซึ่งเป็นผู้นำการค้าที่เสรีภายใต้ประธานาธิบดีทรัมป์กำลังทำตัวแปลกแยกจากโลกในการประกาศนโยบายAmerica First เมื่อเร็ว ๆ นี้ทำสัญญาขายอาวุธปริมาณมหาศาลให้ซาอุดีอาระเบียและยุยงอาหารับแตกกัน ดังที่หลายประเทศตัดสัมพันธ์กับประเทศคาร์ตา

ยุโรปเองก็กำลังปั่นป่วนเพราะวิกฤตเศรษฐกิจ การมีผู้อพยพจำนวนมากอพยพเข้ามาจากตะวันออกกลาง การก่อการร้ายจากมุสลิมในประเทศที่เชื่อมโยงทางอุดมการณ์กับพวกIsis โดยยังไม่มีวิธีป้องกัน ฯลฯ

นี่เป็นการฉายภาพเพียงบางส่วนของภาพใหญ่โลก ที่สับสนวุ่นวายรุนแรง ท่ามกลางความปั่นป่วนรุนแรงของกระแสโลก ประเทศไทยมีปัญหาภายในที่ยังแก้ไม่ตก เช่น ความเหลื่อมล้ำขนาดหนักที่บางคนว่าสูงเป็นที่๓ในโลก ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปะทุเป็นความรุนแรง

หลายครั้ง ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังแก้ไขไม่ได้ จึงเกิดโจทย์ใหญ่กว่า ประเทศไทยจะธำรงบูรณภาพและดุลยภาพทั้งภายในตัวเองและกับโจทย์นอกได้อย่างไร

๒. ระบบที่ซับซ้อนและยากจนไม่มีใครจัดการได้

สังคมปัจจุบันต่างจากสังคมโบราณ ที่มีความเชื่อมโยงกันหมดทั้งโลก หลายมิติ ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยควบคุมไม่ได้ กลายเป็นระบบซับซ้อน(Complex System) ระบบซับซ้อนมีคุณสมบัติและปรากฏการณ์ใหม่ๆหลายอย่างที่ต่างไปจากสังคมโบราณซึ่งเป็นระบบที่เข้าใจง่ายตรงไปตรงมา หลักการบางอย่างที่เคยยึดถือกันมาแต่เดิม กลายเป็นไม่จริงหรือดูไม่เหมือนจริงในระบบซับซ้อน เช่น ที่เคยสอนว่าใครขยันและไม่มี อบายมุขจะไม่จน ซึ่งเป็นความจริงในสังคมโบราณเพราะทำมาหากินด้วยตนเอง แต่สมัย ปัจจุบันคนที่ขยันและไม่มีอบายมุขอาจหมดเนื้อหมดตัวถ้าเกิดเงินเฟ้อขนาดหนัก เงินที่เคย เก็บหอมรอมริบไว้มีค่าลดลงไปสุด ๆ ในระบบที่เชื่อมโยงซับซ้อนเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ผีเสื้อกระพือปีก”(Butterfly effect)คือเหตุเล็กๆในที่ห่างไกลประดังผีเสื้อตัวหนึ่งกระพือปีก มีผลไปตามที่เส้นทางที่เชื่อมโยงกันและขยายผลใหญ่ประดุจลมสลาตันในที่ห่างไกลออกไป เช่นมีคนคนเดียวทำการค้าเงินอยู่ที่นิวยอร์กอาจส่งผลให้เกิดวิกฤตการเงินทั้งระบบใน ประเทศไทย ในระบบเช่นนี้มีความโกลาหล(Chaos) จะเกิดขึ้นเป็นประจำ อย่างไม่มีใคร พยากรณ์หรือควบคุมได้ประชาชนจะไม่เข้าใจที่ได้รับผลกระทบจากเหตุที่ตนไม่ได้ก่อ เหตุ นั้นมองไม่เห็นมาไหนก็ไม่รู้

ระบบซับซ้อนจึงยากที่จะเข้าใจและยากที่จะจัดการ เมื่อไม่เข้าใจและจัดการไม่ได้จึง เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่นวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตสังคม วิกฤตสิ่งแวดล้อม วิกฤตการเมือง วิกฤตศีลธรรม และวิกฤตที่ตัวมนุษย์เอง เช่นเกิดความเครียด มีอาการจิตประสาท ฆ่าตัว ตาย ฆ่าผู้อื่นตายโดยไม่มีเหตุผล เช่น การยิงกราด การระเบิดฆ่าหมู่ดังที่ปรากฏเป็นประจำ มีผู้เรียกว่าวิกฤตการณ์ใหญ่ในปัจจุบันว่าเป็นวิกฤตอารยธรรม(Civilization crisis)

ท่ามกลางสภาวะวิกฤตโลก เป็นการยากที่ประเทศต่างๆจะรักษาบูรณภาพและดุลย ภาพของประเทศ

๓. เร็ยรู้จากระบบซับซ้อนที่ำรงบูรณภาพและดุลยภาพได้

ระบบที่ดีที่สุดคือร่างกายเรา ซึ่งเป็นผลจากวิวัฒนาการมาประมาณ ๓,๕๐๐ ล้านปี ร่างกายมีเซลล์จำนวนมากและหลากหลายสุดประมาณ ตั้งแต่เซลล์สมองไปจนถึงกล้ามเนื้อหัวใจ และเซลล์เม็ดเลือดชนิดต่างๆ เซลล์ประกอบขึ้นเป็นอวัยวะต่างๆที่มีความหลากหลายสุดประมาณ เช่น สมอง หัวใจ ตับ ปอด ตลอดจนจันต่อมไร้ท่อต่างๆ ความหลากหลายทั้งหมดในร่างกาย บูรณาการกันอย่างสมบูรณ์ทำให้มีดุลยภาพ ดุลยภาพคือปรกติภาพหรือการมีสุขภาพดีและความยั่งยืนนั้นคือ การมีอายุขัย ความเจ็บปวดทุกชนิดคือ การเสียสมดุล และถ้าเสียสมดุลก็ไม่ยั่งยืน คือไม่สามารถมีชีวิตต่อไปได้

ถ้าเราเรียนรู้ว่าระบบร่างกายใช้หลักการอะไรบ้างจึงสามารถธำรงบูรณภาพและดุลยภาพได้เป็นอย่างดีภาพท่ามกลางความหลากหลาย เราอาจเลียนแบบบางประการมาใช้กับระบบสังคม

ระบบร่างกายใช้หลักการอย่างน้อย ๖ ประการ ดังนี้

(๑). ชีวิตของทุกคนมาจากเซลล์เดียว เซลล์นี้ต้องมีความถูกต้องอย่างสมบูรณ์ จึงจะเติบโตมาเป็นชีวิตที่ปรกติได้ ความผิดปรกติที่ดีเอ็นเอแม่เพียงที่รหัสพันธุกรรมอักษรตัวเดียวในทั้งหมดประมาณ๓ พันล้านตัวอักษรก็อาจทำให้เซลล์เซลล์เดียวนั้นไม่สามารถมีชีวิตต่อไปได้

บทเรียนตรงนี้ก็คืระบบที่ซับซ้อนนั้นเติบโตขึ้นมาจากหน่วยย่อยพื้นฐานที่มีความถูกต้องคงจะไม่สามารถสถาปนาระบบที่ซับซ้อนลงมาจากข้างบนได้หน่วยย่อยพื้นฐานต้องมีความถูกต้องสมบูรณ์หน่วยย่อยพื้นฐานของสังคมคือชุมชนชุมชนคือระบบการอยู่ร่วมการที่มีขนาดเล็กสามารถทำให้มีความถูกต้องได้ง่าย หลายๆชุมชนร่วมกันเป็นท้องถิ่น ท้องถิ่นขนาดเล็กหลายๆท้องถิ่นร่วมกันเป็นท้องถิ่นขนาดใหญ่ท้องถิ่นทั้งหมดแสดงรวมกันเป็นประเทศสังคมใหญ่ข้างบนมีความซับซ้อนใช้อำนาจกฎหมายเงินเป็นเครื่องมือมีมาคาดติและความฉ้อฉลต่างๆได้ง่าย จึงยากที่จะสถาปนาความถูกต้องแต่สังคมที่มีความถูกต้องที่มีชุมชนเป็นฐานทำได้ง่ายนี้เป็นแนวทางของการพัฒนาที่เรียกว่าชุมชนเข้มแข็งหรือชุมชนาภิวัฒน์

(๒). ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีความเป็นอัตโนมัติ(Autonomy) ถ้าหัวใจดับปอด ต่อมไร้ท่อ ต้องรอให้มีการสั่งการเสียก่อนจึงจะทำงานก็คงจะไม่ทันการณ์และการสั่งการก็จะผิดพลาดได้ง่ายส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจึงมีความเป็นอัตโนมัติระบบการปกครองประเทศที่รวมศูนย์อำนาจ จึงมีปัญหาบางส่วนต่าง ๆ ควรจะมีความเป็นอัตโนมัตินั่นคือการกระจายอำนาจให้มีการปกครองตนเองมากที่สุด

(๓). เซลล์ทุกเซลล์มี “สำนึก” ในความเป็นองค์รวมเซลล์ทุกเซลล์ในร่างกายแม้มีความหลากหลายแต่มีธรรมชาติที่มี “สำนึก” ในความเป็นองค์รวมของทั้งหมดร่วมกันเซลล์มะเร็ง เป็นตัวอย่างของเซลล์ที่สูญเสีย “สำนึก” ในความเป็นองค์รวมมันทำตัวเป็นเอกเทศไม่คำนึงถึงความพอดีขององค์รวมมันยากจะแบ่งตัวเท่าไรก็แบ่งโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม นั่นคือไม่บูรณาการกับส่วนอื่น ๆ ของร่างกายร่างกายจึงเสียสมดุล เจ็บป่วยอย่างยิ่งและชีวิตไม่ยั่งยืน

เมื่อมนุษย์มีจิตสำนึกเล็กเอาอัตตาของตนเป็นที่ตั้งขาดจิตสำนึกของความเป็นส่วนรวมสังคม จึงเสมือนเป็นโรคมะเร็งเจ็บป่วยอย่างยิ่งและไม่ยั่งยืนเพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องหนีไม่พ้นที่หากมนุษย์จะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล จะต้องพัฒนาให้เกิดจิตสำนึกใหม่การเกิดจิตสำนึกใหม่จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของมนุษยชาติ และเป็นเรื่องที่ราชบัณฑิตสภาควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

(๔). ทั้งร่างกายเต็มไปด้วยข้อสนเทศและการสื่อสาร(Information and communication) ในทุกเซลล์มีดีเอ็นเอซึ่งเป็นรหัสพันธุกรรมที่มีความยาวประมาณ ๓ พันล้านตัวอักษรรหัสนี้คือข้อสนเทศที่กำหนดให้อะไรเกิดหรือไม่เกิดนอกจากนั้นส่วนต่าง ๆ ยังสื่อสารถึงกันด้วยระบบประสาทและสารเคมีหรือด้วยวิธีอื่น ๆ ที่ทำให้ระบบรับรู้ถึงกัน ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มีความเป็นไปได้ที่จะสร้างระบบข้อสนเทศและการสื่อสารที่ทำให้สังคมทั้งหมดรับรู้ถึงกันซึ่งจะช่วยให้เกิดระบบบูรณาภาพและดุลยภาพได้ดีขึ้นยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทยจึงสำคัญอย่างยิ่ง

(๕). มีระบบภูมิคุ้มกัน ระบบร่างกายไม่ว่าจะสร้างมาด้วยเพียงใดถ้าระบบภูมิคุ้มกันบกพร่องก็จะเอาชีวิตไม่รอดเพราะจะเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อหรือ/และมะเร็งเพราะเชื้อโรคจะเข้าสู่ร่างกายตลอดเวลาและเซลล์มะเร็งก็เกิดขึ้นในร่างกายเป็นประจำแต่เราไม่เป็นโรคติดเชื้อหรือเป็นมะเร็งเพราะระบบภูมิคุ้มกันจะขจัดเซลล์แปลกปลอมเหล่านี้คนเป็นโรคมะเร็งภูมิคุ้มกันบกพร่องเช่นจากโรคเอดส์จึงเสียชีวิตเพราะโรคติดเชื้อและ/หรือโรคมะเร็ง

คำถามก็คือระบบภูมิคุ้มกันของสังคมคืออะไรซึ่งน่าจะมีหลายอย่างเช่นความเป็น
ธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สันติวิธีช่วยไม่ให้ความขัดแย้ง
กลายเป็นความรุนแรงกำลังทหารตำรวจสำหรับระงับความรุนแรงกองทัพอากาศป้องกันกา
รุกรานจากภายนอกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูตที่ดีป้องกันไม่ให้เกิดสงคราม
หรือตั้งการก่อการร้ายเข้ามาในประเทศ เป็นต้น

(๖). มีสมมองคนปัญญาอ่อนเอาชีวิตรอดได้ยากสมมองหรือปัญญาทำให้รอดชีวิตกลับมามีชีวิต
และสังคมที่ดี

สังคมก็ต้องมีสมมองสมมองทำหน้าที่รับรู้ความจริงคิดหรือวิเคราะห์สังเคราะห์ให้
เข้าใจความจริงที่ลึกลับรอบด้าน และสลับซับซ้อนแล้วนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง

สังคมไทยเต็มไปด้วยโครงสร้างทางอำนาจแต่โครงสร้างทางสมมองมีน้อย

เพื่อให้เข้าใจประเด็นนี้จะขอยกตัวอย่างประเทศจีนในสมัยที่เรียกว่าซุนชิวและจ้าน
กั๋ว ที่กินเวลา ๕๐๐ ปี สมัยนั้นแคว้นต่างๆทำสงครามต่อสู้กันสิ่งที่เจ้าผู้ครองแคว้นแสวงหา
มากที่สุดคือที่ปรึกษาที่ฉลาดหลักแหลมถ้าแคว้นใดไม่มีที่ปรึกษาที่เก่งก็จะดำรงอยู่ไม่ได้และ
สูญสลายไปเจ้าผู้ครองแคว้นคืออำนาจที่ปรึกษาคือสมมองที่ปรึกษาไม่มีอำนาจแต่มีอิสระที่จะ
คิดตามความเป็นจริงผู้มีอำนาจจะเชื่อหรือไม่ก็ได้แต่ต้องรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจที่
ตามมา

ระบบรัฐไทยเป็นระบบอำนาจที่ควบคุมตามลำดับชั้นโดยมีกฎหมายระเบียบ
ข้อบังคับจำนวนมากให้ปฏิบัติตามทั้งหมดจึงเป็นโครงสร้างอำนาจไม่มีที่อยู่ของโครงสร้าง
ทางสมมองในต่างประเทศมีสิ่งที่เรียกว่า“คลังความคิด”(Thinktanks)ในรูปต่างๆจำนวนมาก
ทำการศึกษาและคิดในประเด็นต่างๆคลังความคิดเหล่านี้เป็นกลไกทางสมมอง ที่ช่วยให้เข้าใจ
สถานการณ์ความเป็นจริงในเรื่องต่างๆโดยเฉพาะเรื่องที่มีความซับซ้อนและเข้าใจได้ยากและ
ช่วยเสนอแนะการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆหากจะต้องมีการตัดสินใจประเทศไทยมีกลไก
คลังความคิดน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลยในขณะที่เราต้องเผชิญเรื่องที่ซับซ้อนและยาก ถ้าเรา
ไม่เข้าใจความซับซ้อนก็จะไม่สามารถเผชิญกับความซับซ้อนได้ทำให้สะสมปัญหาจนเกิด
วิกฤตการณ์ในเรื่องต่างๆ

ถ้าถามว่าเรามีมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ มหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆ
ไม่ใช่กลไกทางสมมองหรือเมื่อจอมพลสฤษดิ์ขึ้นครองราชย์ในพ.ศ. ๒๕๐๒ใช้คำว่า
“เพื่อให้เป็นสมมองของประเทศ”คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษาและการวิจัยไม่ใช่สมมอง

แต่คำว่า “สมมอง” หรือ “ปัญญา” ที่ใช้ในที่นี้หมายถึงการใช้สมมองในลักษณะดังต่อไปนี้
คือ

(๑) รับรู้ ความจริงของสถานการณ์ที่เผชิญ

(๒) สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เข้าใจความจริงเชิงลึก รอบด้าน และสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น

(๓) นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ทำให้รอดชีวิต หรือชีวิตการอยู่ร่วมกันดีขึ้น

จะเห็นว่าการใช้สมองทำนองนี้ต่างจากเชิงวิชาการ เชิงวิชาการนั้นเอาวิชาหรือความรู้เป็นตัวตั้ง แต่การใช้สมองในกรณีที่กำลังกล่าวนี้ เอาสถานการณ์ความเป็นจริงหรือปัญหาเป็นตั้ง และเพื่อประโยชน์การตัดสินใจ มีการวิจัยชนิดหนึ่งที่ช่วยการตัดสินใจคือ “การวิจัยนโยบาย” ซึ่งมหาวิทยาลัยยังทำน้อย ที่ทำส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงเทคนิคหรือตามสาขาวิชา การวิจัยนโยบายเอาปัญหาเชิงนโยบายเป็นตัวตั้ง

๔. ราชบัณฑิตยสภากับการธำรงบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศ

ในท่ามกลางกระแสโลกที่เชี่ยวกราก การธำรงบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ที่ยกตัวอย่างระบบร่างกายในตอนที ๓ ว่าอาศัยหลักอย่างน้อย ๖ ประการ ซึ่งก็มีเรื่องต้องคิดถึงอีกมาก แต่ในความเป็นจริงของโลกและของประเทศไทยคงจะมีเรื่องอื่นๆ ต้องคิด ต้องทำอีกมาก ในขณะที่มีผู้ทำงานคลั่งความคิดน้อย และมหาวิทยาลัยก็ติดภาระเรื่องการสอนเป็นส่วนใหญ่ เกือบจะไม่สามารถเป็นคลั่งความคิดได้เลย ราชบัณฑิตยสภา ในฐานะเป็นที่รวมของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ อาจจะรวมตัวกันเป็นคลั่งความคิดในเรื่องที่มีความสำคัญทางนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศไทยทั้งนี้ โดยความสมัครใจของราชบัณฑิตแต่ละท่าน

กลุ่มคลั่งความคิดแต่ละเรื่องอาจเชิญบุคคลภายนอกที่เชี่ยวชาญเรื่องนั้นๆ เข้าร่วมด้วย ราชบัณฑิตสภามีเกียรติภูมิที่ใครๆ ก็อยากจะทำร่วมมือน้อยด้วย จึงไม่น่าอยู่กันตามลำพังราชบัณฑิตยเท่านั้น ถ้าราชบัณฑิตสภาจะเป็นกลไกที่รวบรวมคนไทยที่เก่งๆ มาช่วยกันคิดเรื่องที่มีความสำคัญๆ ของประเทศก็น่าจะเป็นความงามและมีประโยชน์อย่างยิ่ง

วิทยาการต่างๆ มีประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นความสวยงามสดงดงามและความชื่นใจ ก็จริง แต่ถ้าประเทศล่มสลายวิทยาการต่างๆ ก็มลายไปด้วยเรื่องเคยมีมาแล้ว กรุงแบกแดดและตะวันออกกลางเคยเป็นดินแดนที่เจริญรุ่งเรืองทางวิทยาศาสตร์และศิลปวิทยาแขนงต่างๆ ก่อนไปยุโรป แต่เมื่อโศกนาฏกรรมของโกลของเจสกีซานเข้ามาทำลายล้างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ อารยธรรมก็สูญสลาย และไม่เคยฟื้นกลับมาอีกเลย เต็มวันนี้รักเป็นประจูดินแดนมิคสัญญี

วิกฤตการณ์ทั่วโลกในปัจจุบันเป็นวิกฤตการณ์ที่รุนแรงซึ่งมีผู้เรียกว่าเป็น “วิกฤตอารยธรรม” เป็นเรื่องที่ทำทนายสติปัญญาของมนุษยชาติอย่างสูงสุดที่จะก้าวข้ามผ่านวิกฤตการณ์ใหญ่นี้ไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ น่าจะเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่สามารถ

คิดได้ที่จะแสวงหาทางปัญญาเพื่อพาไปพ้นวิกฤตใหญ่ ราชบัณฑิตยสภาซึ่งมีสถานะเป็นสถาบันทางปัญญาของชาติคงมีอาจไม่เผชิญสถานการณ์ที่ทำทลาย ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์